

BARCIN YAYLASI (KARAMAN/SARIVELİLER)

The Plateau Of Barcın (Karaman/Sarıveliler)

Tahsin TAPUR*

Özet

Barcın yaylası, Akdeniz Bölgesi'nin Taşeli Platosu'nda, Karaman ili Sarıveliler ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Bu yayladan; Sarıveliler, Anamur, Mut, Gülnar, Gazipaşa, Alanya, Taşkent ilçelerine bağlı bazı köy ve kasabalar yararlanmaktadır. Yaylaya nüfus Nisan ayından itibaren gelmeye başlar, Temmuz ayında en yüksek seviyesine ulaşır, Eylül başlarından itibaren tekrar azalmaya başlar. 1980'li yıllardan önce Barcın yaylasında 15-20 bin kişinin yaşadığı söylenmektedir. Ancak bu sayı giderek azalmış 6-7 bine düşmüştür.

Barcın yaylasında konutlar genellikle farklı nitelikler taşımaktadır. Çok basit çoban kulübelerinden modern konutlara kadar konut tipleri mevcuttur. Konutlar tek katlı ve bir birine bitişik bir iki odalı evler şeklindedir.

Barcın yaylasında ekonomik faaliyet temelde hayvancılıktır. Ancak bunun yanında tarım, arıcılık, halı ve kilim dokumacılığı da yapılmaktadır. Yaylada yaşayanlar, Cuma günleri Taşkent ve Sarıveliler'de kurulan pazarlarda, Perşembe günleri de Sarıveliler-Taşkent karayolu üzerinde kurulan Yörük Pazarı'na gelerek ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Barcın, Taşeli platosu, yayla, yayla turizmi

Abstract

The Plateau of Barcın, placed in limits of shire of Sarıveliler in Karaman in Taşeli plateau of Mediterranean Region. There are some villages and towns benefit from this plateau which appertain to Sarıveliler, Anamur, Mut, Gülnar, Gazipaşa, Alanya, Taşkent. People begin to come this plateau by the month April. The population reaches its utmost in July. Then the population begin to decrease by beginning of September. 15-20 thousand people are said to be lived in Barcın Plateau before 1980s. But this population has decreased to 6-7 thousand by passing years.

* Dr. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.
ttapur@hotmail.com

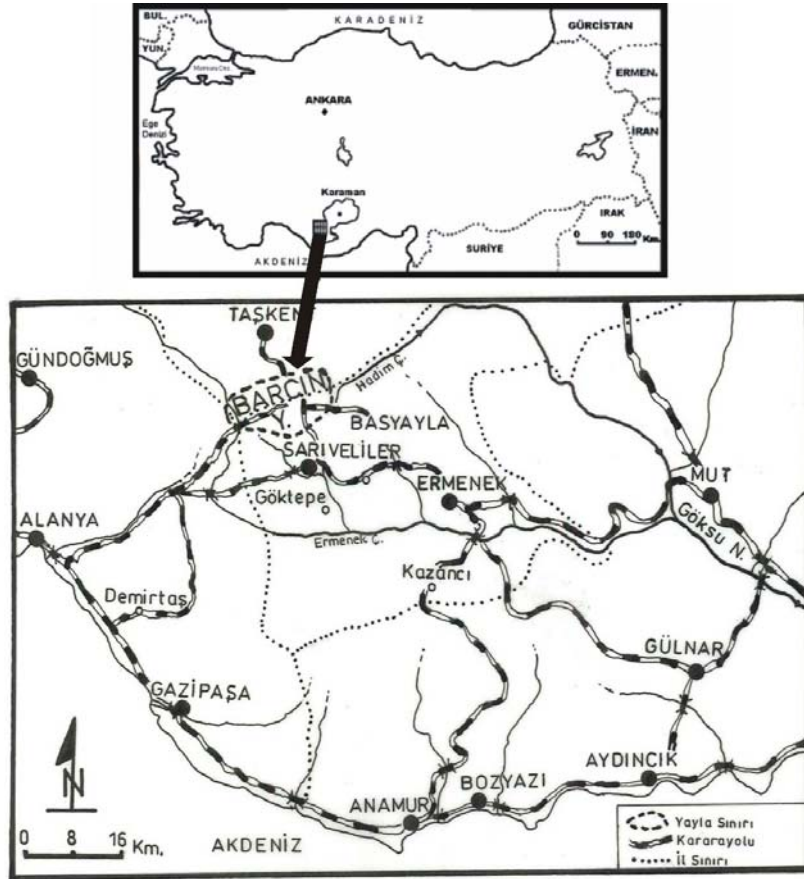
Houses of Barcın Plateau generally have different features. It is available to see primitive sheppard houses and modern houses in this plateau. One or two roomed houses are one floored and they are adherent to each other.

The basis of the economy of Barcın Plateau consists of animal husbandry. Besides there are agriculture, apiculture, carpet and rug weaving. Inhabitants of plateau fulfil their needs from the markets of Taşkent and Sariveliler on Fridays and from the Yörükpazarı which is held on the road of Sariveliler and Taşkent on Thursdays.

Key Words: Barcın, Taşeli Plateau, Plateau, Plateau Tourism

Giriş

Barcın yaylası Taşeli platosunun yukarı kısımlarında Karaman ili Sariveliler ilçesi sınırları içinde yer alan bir yayladır. Sariveliler-Ermenek-Mut yolu, Taşkent-Gevne-Alanya yolu bu yayladan geçmektedir. Yayladan; Sariveliler, Anamur, Mut, Gülnar, Gazipaşa, Alanya, Taşkent ilçelerine bağlı bazı köy ve kasabalar yararlanmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1: Barcın Yaylasının Lokasyon Haritası

Barcın yaylası, Orta Toroslarda araştırma yapılmayan yaylalarımızdan birisidir. Yayla Barcın adıyla anılan 26 küçük yayla yerleşmesinden oluşur.

Çalışmanın amacı; Orta Toroslarda fazla tanınmayan ve önemli bir yaylacılık faaliyeti bulunan Barcın yaylasının coğrafya unsurlarını tanıtmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın hazırlanmasında yaylada arazi çalışması ve anketle elde edilen bilgiler ile yaylaya gelen daimi yerleşim yerlerine ait istatistikî (kaymakamlıklar, ilçe nüfus müdürlükleri, ilçe tarım müdürlükleri ve köylere ait) verilerden faydalanılmıştır.

Yayla, çevreye göre daha yüksek yer anlamına gelir. Fazla engebeli olmayıp düz ve otlaklarla kaplı, suyu bol olan yaylalar hayvancılıkla geçimlerini sağlayan topluluklarca yılın belirli aylarında hayvanlarına taze ot temini ve aynı zamanda hayvansal üretimlerini (süt, peynir, yağ gibi) yapmak amacıyla kullanılır. Yayla kelimesi *Büyük Larousse* “mevsimlik olarak hayvanları ile birlikte yer değiştiren yarı göçebelerin otlak alanında kurdukları ve kimi kez küçük ölçüde tarımsal üretim de yaptıkları geçici yerleşme”, olarak tanımlanırken; DOĞANAY (1997), hayvancılık faaliyetleri ile ilgili olarak yaz aylarında çıkılan, köyün ikinci bir geçim ve ekonomik faaliyet bölgesi olarak tanımlar.

Anadolu’da yaylacılık faaliyetleri çok eskilere ve hatta Orta Asya göçebe aşiretlerinin yaşam tarzlarına dayanmaktadır. Ancak hayvancılığa dayalı konar göçer yaylacılık faaliyetinde, Osmanlı döneminde (16-17. yy.dan sonra) ve Cumhuriyetten sonra yerleşik hayata geçme çalışmaları başlamış ve büyük ölçüde bu konuda başarılı olunmuştur. Özellikle 1950’li yıllardan itibaren ulaşım ve eğitim hizmetlerinin artmasıyla sanayileşme ve kentleşmedeki gelişmeler yaylacılığı da etkilemiş ve bunun sonucunda yaylalarda önemli ölçüde fonksiyonel değişiklikler ortaya çıkmıştır.

Bugün yaylacılık faaliyetleri eski esas özelliği olan hayvancılık faaliyetlerini büyük ölçüde terk ederek turizm ve rekreasyonel faaliyet alanları durumuna gelmeye başlamıştır. Yaylaların birçoğundaki geçici yerleşme şekilleri turizm merkezi ve daimi yerleşmeler haline gelmiştir. Geleneksel kültürümüzün önemli bir ögesi olan yaylacılık faaliyetleri, Akdeniz, Ege, Karadeniz, İç Anadolu ve kısmen Doğu Anadolu Bölgelerimizde günümüzde de devam etmektedir.

Türkiye’de yaylacılığın yaygın olduğu Akdeniz ve Karadeniz bölgesinde artık yaylacılık turizm ve rekreasyonel amaçlı bir faaliyet durumundadır. Akdeniz bölgesindeki yaylalarda eski göçebe yaşam ve hayvancılık şeklinde olan yaylalar (Zorkun, Tekir, Gözne, Fındıkpınarı, Belen, Söğüt, Abanoz vs.) kıyı şehirlerinde yaşayanların bunalıcı sıcak ve nemden kurtulma yerleri haline gelmişlerdir. Bunlar bu gün büyük ölçüde sayfiye yerleşim birimleri halinde olup, birçoğunun ulaşım, altyapı, elektrik vb ihtiyaçları karşılanarak modern yerleşim birimleri halindedir. Bu yaylalarda yaşayanların büyük bir kısmı yaz aylarında hem daimi yerleştikleri kıyıdaki işlerini takip etmekte ve hatta günü birlik işe gidip gelmektedirler.

Karadeniz yaylaları (Ayder, Hemşin, Uzungöl, Kümbet vs.) da eski fonksiyonlarını bitirmiş olup, günümüzde büyük ölçüde turizm ve rekreasyonel yaylalar haline

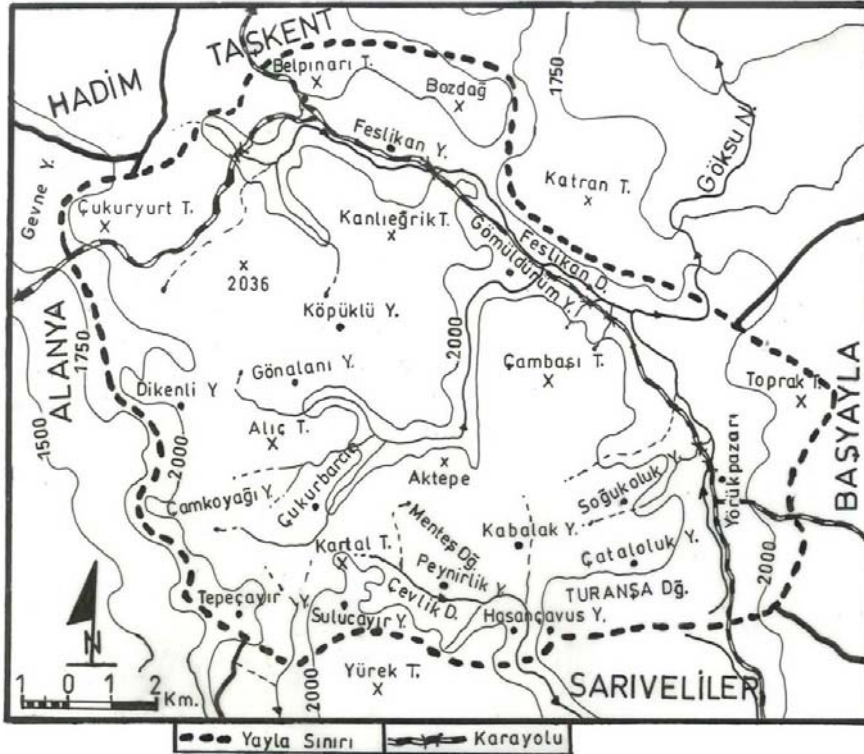
gelmiştir. Hatta Karadeniz bölgesinde birçok yayla turizm bölgesi ilan edilmiştir. Burlara turistik konaklama yerleri yapılmıştır.

Ancak yine de Toroslarda, Karadeniz dağlarında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yer alan birçok yaylada geleneksel hayvancılık ve tarım faaliyetlerinin yapıldığı yaylalar bulunmaktadır. Bununla birlikte hem hayvancılık ve hem de rekreasyonel tarım faaliyetlerinin yapıldığı yaylalar da mevcuttur. Bu yaylaların bir çoğu daha henüz araştırılmamış alanlar olarak yer almaktadır. Barcın yaylası da Orta Toroslarda henüz araştırılmamış yaylalarımızdan birisidir.

Barcın yaylası, geleneksel hayvancılık ve tarım faaliyetlerinin birlikte yapıldığı bir yayla özelliği taşımaktadır. Ancak son birkaç yıldır kıyıda (Anamur, Gazipaşa, Alanya) yaz sıcaklarından kurtulmak için gelenlerin bulunduğu bir alan haline de dönüşmeye başlamıştır.

Yaylacılığı Hazırlayan Fiziki Coğrafya Etmenleri

Barcın yaylası, Taşeli platosunun üzerinde yer almasından dolayı, yayla yerleşmeleri, doğrudan jeomorfolojik unsurlara bağlı olarak kurulmuşlardır. Taşeli platosu, Orta Toroslarda karstik etkilerle oluşmuş bir platodur. Yüksekliği 2000 m. yi bulan plato kalkerli kayalardan oluştuğu için yüzeyinde dolin, uvala ve polye gibi karstik şekiller bulunur. Bu uvala ve polyelerin oluşturduğu düzlükler, yaylacılık için önemli yerleşim ve hayvancılık alanlarını oluşturmaktadır.

Şekil 2: Barcın Yaylası ve Çevresinin Topoğrafya Haritası

Taşeli platosu ve çevresi jeolojik özellikler açısından çeşitlilik gösterir. Plato tabanında Paleozoik, Mesozoik ve Tersiyer yaşlı (özellikle Üst Kretase ve Neojen yaşlı kalkerler) temel formasyonlar ile bunların üzerinde, Kuaterner'e ait örtü tabakaları yer alır. Arazinin büyük bir kısmı yatay ve yataya yakın bir litolojideki Miyosen kalkerlerinden oluşmaktadır. Bu yatay tabakalar yayla yerleşmelerinin kurulmasına ortam hazırlamaktadır.

Barcın ve çevresinde dağlık sahalar; Belpınarı tepe, Turanşa dağı, Mentеш dağı, Toprak tepe, Çukuryurt tepe, Alıç tepe, Kanlıeğrik tepe, Çambaşı tepe, Bozdağ, Kartal tepe gibi dağlar önemli yükseltileri oluşturmaktadır (Şekil 2). Bu dağlar arasında da dolin ve uvalaların oluşturduğu (Gömüldürüm, Feslikan, Suluçayır, Barcın alanı, Yelkoyağı, Kocaçayır gibi) düzlükler bulunmaktadır. Bu düzlükler yaylacıların yerleşme alanlarını oluşturmuştur. Yayla ve çevresinin ortalama yükseltisi 1750 ile 2050 m. arasında değişmektedir. Hatta yaylanın sınırını büyük ölçüde 2000 m. eş yükselti eğrisi belirlemektedir (Şekil 2)

Kalker tabakalardan oluşan bu dağlık sahalar ve plato yüzeyi akarsu (Yayla, Göksu çayının Ermenek ve Hadim kolunun su bölümü çizgilerinin ayrıldığı yerdedir) vadileriyle yarılmış ve parçalanmıştır. Barcın yaylasında yer alan bu morfolojik yapının dağılımı (vadi tabanları, dolinler, uvalalar) yayla yerleşmeleri için uygun bir doğal ortamı oluşturmaktadır.

Barcın yaylası iklim özellikleri açısından ise Akdeniz iklimi ile karasal iklimin geçiş alanında yer almakta olup, daha çok Akdeniz dağ iklimi özelliği taşımaktadır. Yaylada ve yakınında meteoroloji istasyonu yoktur. Ancak buraya yakın olan Ermenek (22 yıllık) ve Hadim (36 yıllık) Meteoroloji istasyonunun verileri değerlendirildiğinde ve bura ile kıyaslandığında şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Yıllık ortalama sıcaklık 9-12 °C arasında değişmekte olup, kış ayları oldukça düşük, yaz aylarında ise 22-23 °C ye kadar çıkmaktadır. Yıllık ortalama toplam yağış miktarı da 500-600 mm. arasında değişmektedir (Tablo: 1). Ancak çalışma alanı bu yerlere göre daha yüksekte olduğu için yaz sıcaklık ortalaması 18-20 °C olmaktadır. Yaylada kış sıcaklıklarının daha düşük oluşu kışın yaşama imkânlarını zorlaştırmıştır.

Tablo 1: Ermenek ve Hadim Yıllık Ortalama Sıcaklıklar (°C) ve Yağış (mm)

İstasyon: Ermenek (1250 m.)													Enlem: 36.39		Boylam: 32.53	
Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık			
Sıcaklık	3.6	3.6	6.3	10.9	14.9	19.8	22.9	22.7	19.8	14.6	8.2	5.1	12.7			
Yağış	76.3	51.7	55.5	33.7	30.8	18.6	11.5	7.1	7.7	38.5	70.9	93.0	495.3			
İstasyon: Hadim (1500 m.)													Enlem: 36.59		Boylam: 32.47	
Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık			
Sıcaklık	-0.1	0.8	3.7	8.5	13.1	17.3	20.6	20.2	16.6	10.8	5.5	1.4	9.8			
Yağış	117.5	83.2	71.4	50.0	42.2	24.4	7.3	5.5	7.6	51.1	66.4	128.3	654.9			

Kıyı bölgesinde ve yükseltisi az olan yerleşim birimlerinde yüksek sıcaklık ve yüksek nem, sıcak ve bunaltıcı hava koşullarını ortaya çıkarmaktadır. Bu durum da insan yaşantısını olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü bu bunaltıcı havada insan vücu-

dunun ihtiyacı olan uykuyu düzenli bir şekilde alamamakta ve dolayısı ile insan gerektiği şekilde dinlenememektedir Böylece sadece hayvancılık ve tarım faaliyetlerinde bulunulmanın yanında, boğucu sıcaklardan kaçma isteğinin de yaylaya çıkmada önemli bir etkisinin olduğu görülmektedir (GÜNER ve ERTÜRK, 2005). Bu durum çalışma alanında özellikle Alanya, Gazipaşa ve Anamur'dan gelen yaylacılar için önemli bir faktör olmaktadır.

Barcın yaylasının iklim özellikleri yaylacılığın gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Barcında yaylacılığın temel amacı mera hayvancılığının yaygın olarak yapılmasıdır. İklim bu yörede hayvancılık için ot yetişmesine uygun bir ortam hazırlar. Bu nedenle yayla ve çevresindeki dolin ve uvala gibi düzlük alanlar aynı zamanda yaz aylarında hayvanların otlamasına uygun yerleri oluşturmaktadır.

Yaylaya gelen nüfusun büyük bir çoğunluğu, yaz aylarında sıcaklığın fazla olduğu kıyı ilçelerinden (Anamur, Alanya ve Gazipaşa) gelen ve hayvancılıkla uğraşan insanlar oluşturmaktadır. Çünkü kıyı bölgelerinde yaz aylarında mera hayvancılığının yapılması sıcaklıktan dolayı güçleşmektedir. Bu nedenle kıyıda hayvancılıkla uğraşan aileler yaz aylarında 150-160 km uzaklıktaki uygun iklim şartlarının bulunduğu Barcın yaylasına gelmektedirler.

Taşeli platosunda yer alan yaylacılık faaliyetinin oluşmasında başta iklim ve jeomorfolojik unsurlar etkili olmuştur. Bu da bize, beşeri coğrafya unsuru olan yaylacılığın gelişmesinde fiziki coğrafya unsurlarının etkisinin açık örneğini göstermektedir (GÜNER ve ERTÜRK, 2005).

Hidrolojik unsurlar olarak gerek Ermenek Göksu'yu, gerekse Hadim Göksu'sunun yukarı kesimlerini oluşturan küçük dereler ve kaynaklar bulunmaktadır. Vadi yamaçlarında da çok sayıda küçük pınar ve kaynaklar mevcuttur. Bu kaynakların büyük bir kısmı karstik kökenli olup, yayla yerleşmelerinin su ihtiyaçlarını önemli ölçüde karşılamaktadır. Yeraltı suyu açısından fakir olup, sahada göl ve bataklık bulunmamaktadır.

Çalışma alanında toprak grupları çok dar alanlarda ve dolin ve uvala tabanlarında bulunmaktadır. Bu topraklar daha çok kalkerlerin erimesi sonucu oluşan kırmızı renkli Akdeniz topraklarıdır. Yer yer bazı alanlarda da kahverengi topraklar, alüvyal ve kolüvyal topraklar da vardır. Bu düzlüklerdeki topraklar yaylanın otlak alanları ve tarım için elverişli ortamı oluşturmaktadır.

Barcın yaylası, ağaç yetişme sınırının üst kesimlerinde yer almaktadır. Bu nedenle ağaç ve ormanlık alanlar son derece azdır. Mevcut olan ağaçlık alanlarda büyük ölçüde yaylalarda yakacak olarak odunun kullanılması nedeniyle tahrip edilmiştir. Daha çok dolin ve uvalalar ile su kenarlarında çayırlar (*Graminea*) geniş yer kaplar. Çayırlar da mera hayvancılığı için son derece elverişli bir ortam sağlar.

Barcın yaylalarında çayırların geniş yer tuttuğu ot toplulukları ve çalılar otlak olarak kullanılmaktadır. Büyük ölçüde meralardaki hayvanlar tamamen bu çayır, ot ve çalılardan faydalanmaktadır. Bu ot türlerini; çayır (*Graminea*), kekik (*Tymus vulgaris*), çoban yastığı (*Acantholimon sp.*) geven (*Astragalus sp.*), sütleğen (*Euphorbia*

acanthothamnus), dağ çayı (*Sederitis*), adaçayı (*Salvia sp.*) ve sığır kuyruğu (*Verbascum sp.*) oluşturur.

Yine de çalışma alanında, koruluklar halinde 1750-1850 m.ler arasında henüz tahrip edilmemiş küçük ağaç toplulukları da yer almaktadır. Bu koruluklarda yer alan ağaç türlerinin en önemlilerini; katran ardıcı (*Juniperus oxycedrus*), karaçam (*Pinus nigra*), kermez meşesi (*Quercus coccifera*), karamuk (*Berberis vulgaris*) gibi ağaç türleri oluşturmaktadır. Bu koruluklar gerek orman işletmeler tarafından gerekse yaylaya yerleşenler tarafından korunmaya çalışılmakta olup, yer yer yaylacıların orman ürünü ihtiyaçları karşılanmaktadır.

Foto 1: Feslikan çayı ve vadi yamaçlarında yer alan katran ardıçları

YAYLANIN GELİŞMESİNDE ETKİLİ BEŞERİ UNSURLAR

Yaylanın Tarihçesi

Barcın yaylasında yaylacılığın gelişimi ve ortaya çıkışı ile ilgili kesin bir tarihlendirme bulunmamaktadır. Fakat bu bölge yüz yıllardır yaylacılık faaliyetinin yapıldığı bir alandır. Yaylacılık muhtemelen Anadolu'nun Türkleşmesinden sonra başladığı sanılmaktadır. Çünkü bölgeye gelen Türkler Oğuz boylarındandır ki, bunların hayat tarzları da Orta Asya'da olduğu gibi göçebe bir hayat tarzıdır. Nitekim Caferoğlu Toros Dağları üzerinde, Ermenek ile Hadim ve Taşkent arasına düşen mekide de bir *Barcın Yaylası* vardır ve *Bahşiş*, *Muratlı*, *Beyazıtlı*, *Keşefli* Yörükleri yaylamaktadır. Türkistan'da, Oğuz Türklerinin ünlü bir hatununun adı, '*Barcın Hatun*' olduğunu belirtmektedir. Uygur Türkçesinde bir kumaş türüne ve kadifeye "Barcın" denirdi (caferoğlu, 1968: 33). Kaşgarlı Mahmud da, *Divan-ü Lûgat-it Türk* adlı eserinde Barcın'ın 'ipekli kumaş' anlamına geldiğini söylemektedir.

Barcın yaylası ile ilgili bilgilere Karacaoğlan'ın şiirlerinde de rastlanmaktadır; Karacaoğlan bir şiirin de

*"Barcın yaylasında üç güzel gördüm,
Birbirinden üstün, şivga fidandır,
Aklım şaştı, garip belim büküldü,
Kaşlar hilal, gözler ahu cerandır." demektedir.*

Yayla ile ilgili bilgiler daha çok Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde bulunmaktadır. 17. yüzyılda yaylanın padişah fermanı ile Sarıveliler-Başköy-Bahşiş-Muratlı-Beyazıtlı-Keşefli-Hasanuşağı ve Ekmerler'e hudutları çizilerek tahsis edildiği belirtilmektedir. Ancak daha sonra yaylanın sınırları ve kullananlar arasında önemli sorunlar olduğu ve bu sorunların çeşitli çatışma ve mahkemelere dava konusu olduğu görülmüştür. Bu gün bile yayla sınırı ile ilgili olarak mahkemelerde çeşitli davalar bulunmaktadır. Bugün yayladan; Sarıveliler, Anamur, Mut, Gülnar, Gazipaşa, Alanya, Taşkent ilçelerine bağlı bazı köy ve kasabalar yararlanmaktadır.

Yayla Göçleri ve Göç Yolları

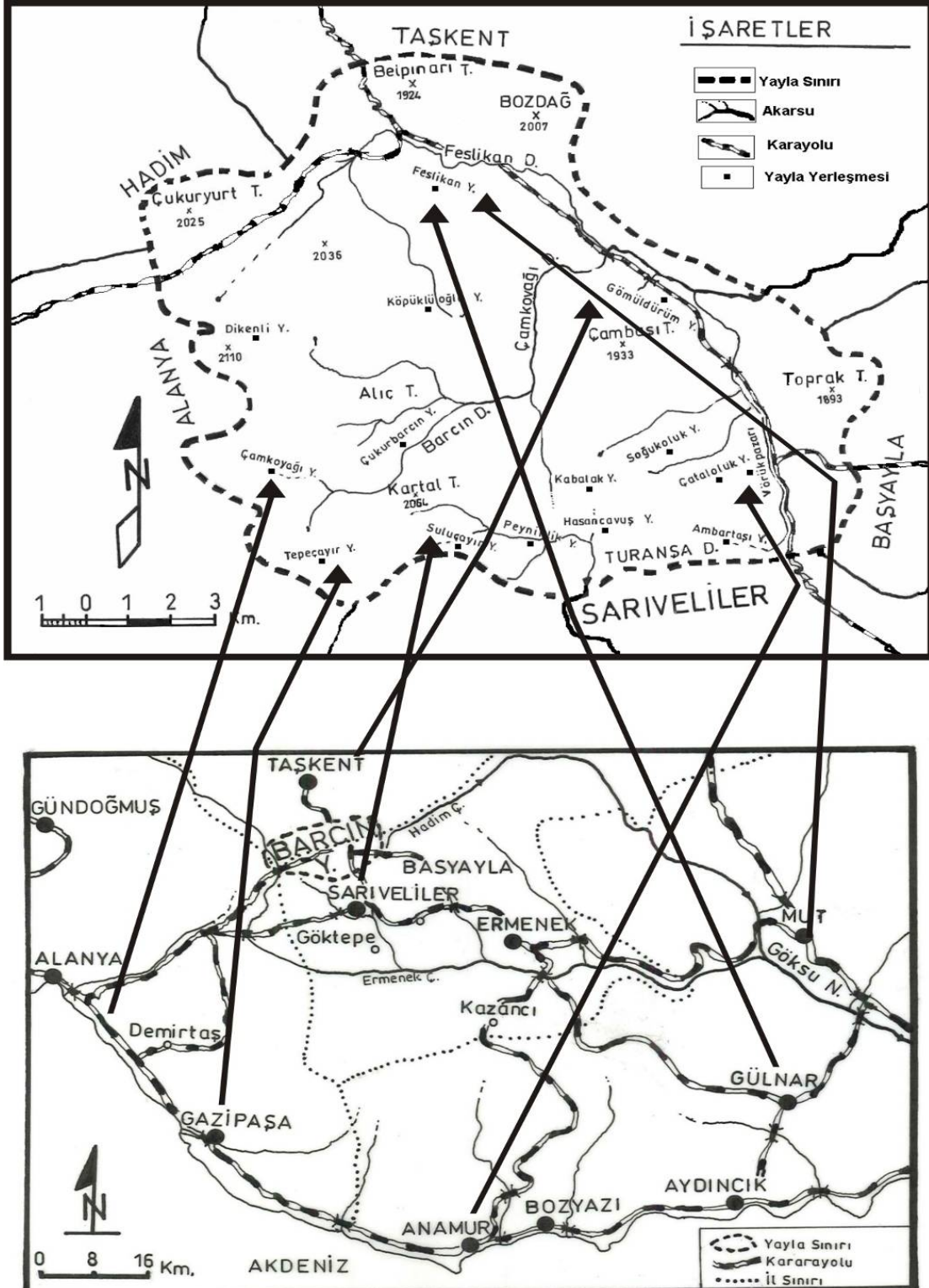
Yaylaya göç hazırlığı günler öncesinden başlar. Bu hazırlıkta yorgan, kilim, keçe, minder, yastık gibi malzemelerle, süt sağılacak kaplar, peynir, yağ yapımında kullanılan kap kakac, kazan, sitil gibi mutfak araç gereçleri hazırlanır. Ayrıca erzak ve onların konulduğu çuvallar, gaz lambası, ekmek sacı gibi malzemeler ile un, tuz, şeker, yağ gibi yiyecekler yer alır. Göç hazırlıklarında göçe katılacak küçükbaş hayvan sürülerinin de hazırlanması önemlidir. Hayvanlar birbirlerine karışmaması için damgalanır, işaretlenir, bakımları yapılır. Yüku taşıyacak at ve katır gibi hayvanların da bakımları yapıldıktan sonra kararlaştırılan bir günde göçe başlanır.

1980'li yıllara kadar yaylaya göçlerde taşıma aracı olarak hayvanlar (deve, at, eşek, katır) kullanılmaktaydı. Yaylaya göç edilen yollar yaylaların geldiği ilçelere göre değişmektedir. Bunlardan en uzak olanlar Gazipaşa ve Anamur'dan yaylaya gelenlerin kullandığı yollardır. Gazipaşa'lılar Gazipaşa ve köylerinden çıktıktan sonra Geyik dağlarını aşarak Göksu çayının Gevne kolunu takip eden yol güzergâhından yaylaya gelmektedirler. Bu göç yolunda (Gazipaşa-Barcın arası 90 km.) yaylaya yaklaşık 3-4 günde ulaşılmaktadır.

Anamur'dan yola çıkan yaylacılar Anamur, Abanoz, Kazancı, Ermenek, Başyayla ve Sarıveliler üzerinden Barcın yaylasına ulaşmaktadırlar. Bu güzergâh (160 km.) 5-6 günde ancak yaylaya ulaşılabilenekte idi (Şekil 3).

Bu gün bu belirtilen güzergâhlar artık motorlu araçların işlediği yollar halindedir. Bu yollar yaylaya kadar olan kesimlerinde asfalt yol (Gazipaşa-Alanya-Taşkent karayolu ve Anamur-Ermenek-Sarıveliler-Taşkent karayolu) haline gelmiştir Ancak yayla içindeki yollarda ise asfalt yol yerine genellikle stabilize yollar bulunmaktadır.

Günümüzde yaylaya yapılan göçler büyük ölçüde motorlu araçlarla (kamyon ve traktörle) yapılmakta ve aynı gün içinde yaylaya ulaşılmaktadır. Bugün sadece koyun ve keçi sürüleri yol güzergâhı boyunca otlayarak yaylaya 6-7 günde ulaşmaktadır (Şekil 3).

Şekil: 3- Yaylaya Gelen İlçeler ve Yayla Karayolu Güzergâhı

Yaylada Nüfus ve Yerleşme

Barcın yaylasında yaptığımız arazi çalışmaları esnasında nüfus konusunda kesin bir sayım yoktur. Ancak gerek yöredeki yayla yerleşmelerinden aldığımız bilgiler ve gerekse bu yaylalara gelen daimi yerleşim yerlerindeki köylerin nüfus bilgilerine göre 2007 yılı yayla mevsiminde 7500 kişi (1580 aile) yaşamakta idi. Bu sayı yıllara ve aylara göre değişmektedir. Yaylaya gelen nüfus içinde en fazla grubu yaklaşık 840 aile ile Bahşiş yörükleri oluşturmaktadır. Bunlar; Anamur'dan gelen yörükler olup, yaylada yaşayan nüfusun yaklaşık % 60'ıdır. Diğer nüfus grubunu ise Gazipaşa, Sarıveliler, Mut, Taşkent ve Alanya'dan gelenler oluşturur (Tablo 2).

Tablo 2: Barcın Yaylasındaki Yayla Yerleşmeleri ve Geldikleri İlçeler

Yayla İsmi	Geldiği Yer	Yayla İsmi	Geldiği Yer
Ambartaşı	Anamur-Karalarbahşiş	Kanlıca	Anamur-Gercebahşiş
İnceöz	Anamur-Karalarbahşiş	Çataloluk	Anamur-Gercebahşiş
Hasançavuş	Anamur-Karalarbahşiş	Soğukoluk	Anamur-Gercebahşiş
Sayoba	Anamur-Karalarbahşiş	Mezarlıkobası	Anamur-Gercebahşiş
Peynirlik	Anamur-Karalarbahşiş	Ardıçburnu	Anamur-Gercebahşiş
Kabalak	Anamur-Karalarbahşiş	Tomanini	Anamur-Gercebahşiş
Taşkesiği	Anamur-Karalarbahşiş	Yörükpazarı	Anamur-Gercebahşiş
Suluçayır	Sarıveliler	Söğüt	Gazipaşa
Yelkoyağı	Sarıveliler	Çamgoyağı	Gazipaşa
Ilıcınar	Mut-Taşkent	Çukurbarcın	Gazipaşa
Çakmakçalı	Mut-Gülнар	Tepeçayır	Gazipaşa
Köpüklüođlu	Mut-Gülнар	Dikenli	Taşkent
Gömüldürüm	Taşkent-Anamur	Feslikan	Mut-Taşkent

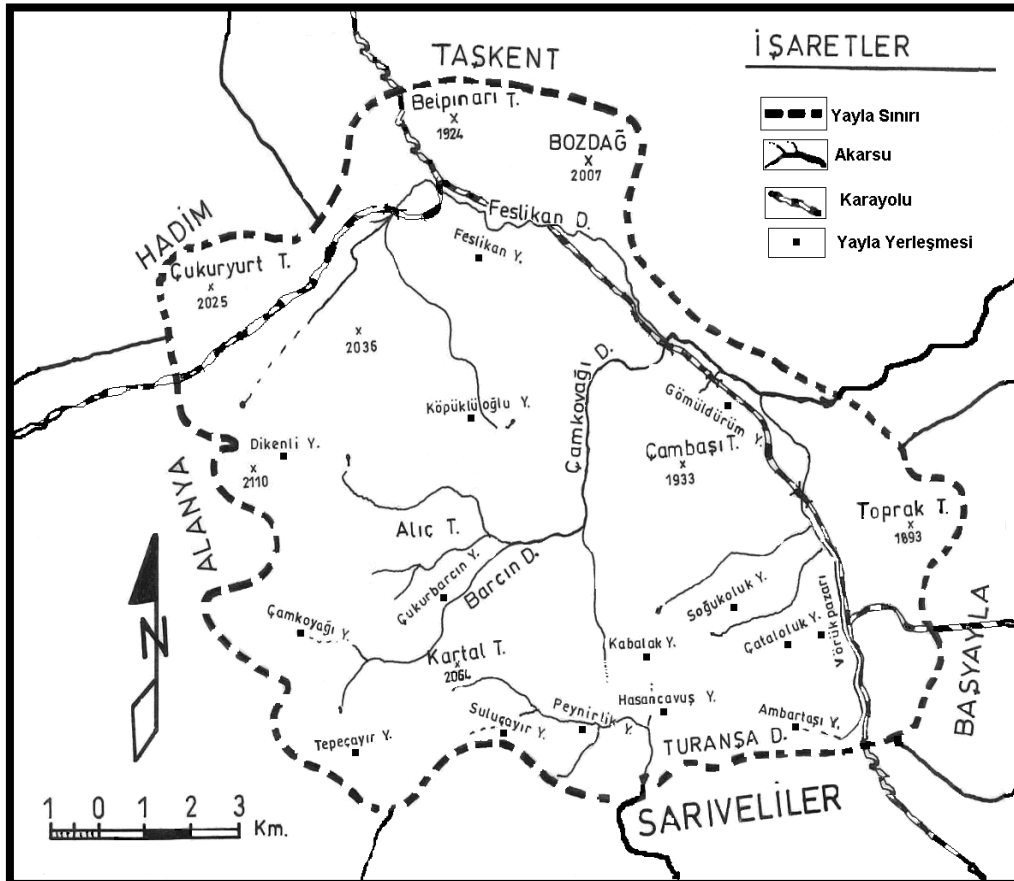

Foto: 2- Barcın yaylasında İnceöz yayla yerleşmesinde taş duvarlı konutlar

Yaylaya nüfus nisan ayından itibaren gelmeye başlar, Temmuz ayında en yüksek seviyesine ulaşır, Eylül başlarından itibaren tekrar azalmaya başlar. Sayının en fazla olduğu aylar; Temmuz ve Ağustos aylarıdır. Diğer aylarda (Nisan, Mayıs, Haziran, Eylül) ise nüfus yarıya hatta zaman zaman sadece çobanların bulunduğu dönemde çok azalmaktadır. Kasım ayından itibaren ise Nisan ayına kadar yaylada hiç kimse kalmamaktadır.

Yaylaya çıkan nüfusta hayvancılıkla uğraşan aileler çoğunlukta olmakla birlikte, çok az da olsa sayfiye yaylacılığında yer alan aileler de bulunmaktadır. Çünkü yaylaya gelen Anamur, Gazipaşa gibi ilçelerden gelenler, yaylaya gelişi kıyı kesimindeki aşırı sıcak ve nemden kurtulma yolu olarak da görmektedirler. Yaz aylarında kısa süreli de olsa eski yayla yerleşim alanlarına çıkarak, yaylacılık geleneğini devam ettirmektedirler.

Barcın yaylası toplu bir yayla yerleşmesi düzeninden çok dağınık bir yerleşme şeklinde kendini göstermektedir. Bunun temel sebebi yaylanın jeomorfolojik şartlarının çok engebeli olması yanında, yaylaya çıkanların farklı ilçe ve yerleşim yerlerinden gelmiş olmalarıdır (Şekil 4).

Şekil 4: Barcın Yaylasında Yer Alan Yayla Yerleşmelerinin Dağılımı

Barcın yaylasına gelen nüfus her geçen gün azalmaktadır. Bunda en önemli unsur aileler sosyo ekonomik yapısında meydana gelen değişikliklerdir. Çünkü ülkemizde tarım ve hayvancılık giderek modern şartlarda yapılmaya başlanmıştır. Bu nedenle geleneksel mera tipi hayvancılık giderek önemini kaybetmeye başlamış olup, yerini besi ve ahır hayvancılığına bırakmıştır.

1980’li yıllardan önce Barcın yaylasında 20 bin kişinin yaşadığı söylenmektedir. Ancak bu sayı giderek azalmış 7500’e kadar düşmüştür. Bu gün yaylada yaşayanların büyük çoğunluğu hayvancılıkla uğraşan ve dinlenmek için gelen yaşlı ve çocuk nüfustur. Özellikle kıyı kesiminden (Anamur ve Gazipaşa) gelenler buraya sıcak ve nemden kurtulmak için gelmişlerdir. Çalışma çağında olan nüfusun büyük bir kısmı artık daimi yerleşim birimlerinde olup, yaylaya sadece tatil ve hafta sonlarında gelebilmektedirler. Yaylada yaşayan nüfus, Cuma günleri Taşkent ve Sarıveliler’de kurulan pazarlarda, Perşembe günleri de Sarıveliler-Taşkent karayolunun Başyayla karayolu ayrımında kurulan Yörük Pazarı’na gelerek temel pazar ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar.

Barcın yaylasında sosyal faaliyet olarak fazla bir etkinlik söz konusu değildir. Her hangi bir etkinlik, festival ve eğlence yoktur. Sadece Perşembe günü Yörükpazarı, Cuma günü de Sarıveliler ve Taşkent, yaylacıların toplandığı yerleri oluşturmaktadır. Zaman zaman farklı il ve ilçelerden gelen insanların buluştuğu alan olmasından dolayı adi suç olayları da (evlenmek için kız kaçırma, hırsızlık, otlak kavgası gibi) yaylada görülebilmektedir.

Yayla konutları

Barcın yaylasında konutlar genellikle farklı nitelikler taşımaktadır. Çok basit çoban kulübelerinden başlayarak modern konutlara kadar konut tipleri mevcuttur. Konutlar genellikle tek katlı ve bir birine bitişik bir iki odalı evler şeklindedir. Evlerin kenarlarında ve yakınlarında hayvanlar için ahır ve çevrimler bulunmaktadır. Konut tiplerinin farklı olmasında, ulaşım imkânları, elektrik, su ve ailelerin sosyo ekonomik nitelikleri belirgin bir rol oynar.

Burada hayvancılıkla uğraşanların konutları taş duvarlı ve tek katlıdır. Konutun yakınında büyük ve küçükbaş hayvanların barındığı etrafı taş, tel veya ağaçla çevrilmiş olan ağıllar bulunmaktadır (Foto:4). Koyun ve keçi ağıllarının kenarında ise kuzu ve oğlakların bulunduğu kuzuluklar mevcuttur. Bu ağılların üstü açıktır. Yayla evinin bulunduğu yer büyük taş kütlelerin kenarları ise burada inler ve küçük mağaralar da konut ve ağıl olarak da kullanılmaktadır.

Barcın yaylasında sayıları az da olsa kıl çadır (Foto 5) da konut olarak kullanılmaktadır. Bu yaylada yaptığımız incelemede sadece 2 ailenin bu tip çadırdaki kaldığı tespit edilmiştir. Aile keçi yetiştiriciliği ile uğraşmaktadır. Ancak daha eski dönemlerde yaylada kıl çadır şeklinde meskenler, kıl dokuma kilim ve çuvallar daha yaygın bulunmakta idi. Ancak bu faaliyetler büyük ölçüde yaylada bulunmamaktadır.

Taş duvarlı konutlarda, yakın çevreden elde edilen ve kolay işlenebilen kalkerler yapı malzemesi olarak kullanılır. Taş duvarlar aralarda hatıl denilen tahta kuşakların bulunduğu bir duvar biçimidir. Duvar 1 m. ye yakın örüldükten sonra üzeri hatıl kuşakla

düzenlenir. Tekrar bu ahşap hatılın üzeri taşla örülerek duvar tamamlanır. Bu tür taş duvarlarda har olarak çamur (saman karıştırılarak) harç malzemesi olarak kullanılır. Ancak son yıllarda çimento da harç malzemesi olarak kullanılmaya başlamıştır.

Taş duvarlı olan konutların üstü ağaçlarla kapatılmış, üzerleri naylon, çadır ve bitki dallarıyla örtülür (Foto 3). Özellikle yaz yağışlarından etkilenmemek için genellikle naylon örtü kullanılır. Ancak naylon örtünün yazın güneş ışığını direkt aldığı için bu naylonun üzerleri bitki dal ve yapraklarıyla kapatılır. Bunların bir kısmının üzerine de toprak eklenerek düz damlı hale getirilmiştir. Bu tip konutlarda oda sayısı ailenin nüfus sayısına göre değişmekte olup, genellikle tek veya iki odalıdır. Bu odaların arası kilim ve halı gibi örtülerle bölünmüş olduğu gibi, bir kısmı da taş duvar ve ahşap malzeme ile bölünmektedir.

Foto 3: Basit taş duvarlı yayla evi

Foto 4: Etrafı tel ve ağaç çitle çevrili ağıl

Foto 5: Yayla meskenlerinden kıl çadır

Foto 6: Yaylada modern konutlar

Odanın birinde mutfak ve diğer eşyalar bulunmakta olup, burası mutfak olarak değerlendirilmektedir. Burada yemek ve ekmek yapılan bir ocaklıkta yer alır. Ocaklığın kenarında duvarlara monte edilmiş tahta terekler vardır. Buralarda mutfak eşyaları (tabak, kaşık, çatal, bardak, tencere vs) konulmuştur. Diğer oda da ise yatak, giysi ve diğer eşyalar bulunmakta daha çok burası gündüzleri oturma odası, geceleri de yatak odası şeklinde kullanılmaktadır.

Konutların çoğunda pencere bile yoktur. Ancak pencere olanlarda küçük pencereler (20x20 cm veya 30x30 cm ebatlarında) bulunmaktadır. Bu tip konutlarda su, elektrik ve tuvalet yoktur. Tuvaletler daha çok konutun biraz uzağında etrafı taş veya ağaçla kapatılmış olan basit bir kulübeden ibarettir. Bu tip konutlar genellikle yazın yerleşilen geçici yerleşme olduğu için çok özen gösterilmeden yapılmaktadır. Bu nedenle bunların

büyük çoğunluğu sert kış koşullarından etkilenmekte olup, birçoğu tahrip olmaktadır. Bunlar ilkbahar ve yaz başlarında tekrar tamir edilerek yaşanacak hale getirilmektedir.

Özellikle Anamur yörüklerin yerleştiği İnceöz, Yörükpazarı, Feslikan, Gömüldürüm yaylaları ve Gazipaşa yörüklerinin yerleştiği Tepeçayır, Barcın alanı ve Çamkoyağı yaylalarındaki konutlar genellikle çimento harç malzemesi kullanılarak tuğla ve taştan yapılmış olup, bunların damları da çatılıdır (Foto 6 ve Foto 7). Çatılar genelde ağaç sütunlar üzerine konulan çinko saç ile kapatılmıştır. Bu konutlar aile büyüklüğüne göre iki veya üç odalıdır. Konutların dış cepheleri de sıvalı ve badanalı olup daha sıhhi hale getirilmiştir (Foto 7).

Foto 7: Yaylada modern konutların yer aldığı yayla yerleşmesi (Gömüldürüm)

Bu konutlar son zamanlarda dinlenme amacıyla gelen ailelerin kaldığı yerlerdir. Bu tip düzenli konutlar elektriğin yaylada kullanılmaya başlamasıyla (Yörükpazarı, Gömüldürüm, İnceöz ve Feslikan obalarında) daha yaygın hale gelmiştir. Bu modern konutların bir kısmının içinde su ve tuvalet de mevcuttur.

YAYLADAKİ EKONOMİK FAALİYETLER

Barcın yaylasında ekonomik faaliyet temelde hayvancılıktır. Ancak bunun yanında tarım, arıcılık, halı ve kilim dokumacılığı da yapılmaktadır. Hayvancılıkta daha çok koyun ve keçi yetiştiriciliği ön plandadır. Son yıllarda dinlenme amaçlı gelenler ise büyükbaş hayvancılığa yönelmeye başlamıştır. Bunlarda sadece her ailenin bir iki ineği şeklinde yapılan hayvancılıktır.

Hayvancılık

Barcında mera ve çayır alanların çok geniş yer tutması küçükbaş hayvancılığın gelişmesinde önemli unsur olmuştur. Barcın yaylasında 2007 yayla mevsiminde gerek yayla yerleşim alanlarından gerekse yaylaya çıkanların geldiği yerlerdeki tarım müdürlüklerinden aldığımız rakamlara göre; 16 750 baş koyun, 8000 baş kıl keçisi ve 1800 baş büyükbaş hayvan olduğu tespit edilmiştir (Foto 8, Foto 9 ve Foto 10).

Hayvanlar yaylaya Nisan gelmekte ve Kasım ayına kadar kalmaktadır. Ancak büyükbaş hayvanlar ailelerin yayladan ayrılması ile Eylül ayı içinde daimi yerleşim yerlerine dönmektedir. Küçükbaş hayvanların yün ve kılından faydalanılmaktadır. Ko-

yun yününden kilim, peştamal, keçe, kepenek, yün pantolon; keçi kılından da çul, harar, çuval ve heybe dokunmaktadır. Ancak bu ürünlerde hayvancılığın azalmasına bağlı olarak giderek önemini kaybetmeye başlamıştır. Özellikle günümüzde yaylada kıl dokumaları büyük ölçüde kullanılmamaya başlanmıştır.

Foto 8: Yaylanın ekonomik faaliyetlerinden küçükbaş hayvan sürüsü

Foto 9: Küçükbaş hayvanlardan koyunların sağımı

Barcın yaylasında hayvancılıkla uğraşanlar, başta hayvan ticareti olmak üzere, hayvanlardan elde edilen süt, peynir, tereyağı, çökelek ve yapağı gibi ürünlerden gelirlerini sağlamaktadırlar. Bu ürünler gerek üretildiği zaman taze olarak, gerekse tulum peyniri ve tereyağı şeklinde pazarlanmaktadır. Ürünler daha çok evlerde ve Yörük Pazarı (Foto 11) başta olmak üzere Cuma günü Taşkent ve Sarıveliler'de kurulan pazarlarda değerlendirilmektedir. Bu ürünler yerel ölçekte tüketildiği gibi başta Konya olmak üzere Antalya ve Mersin illerine de gönderilmektedir.

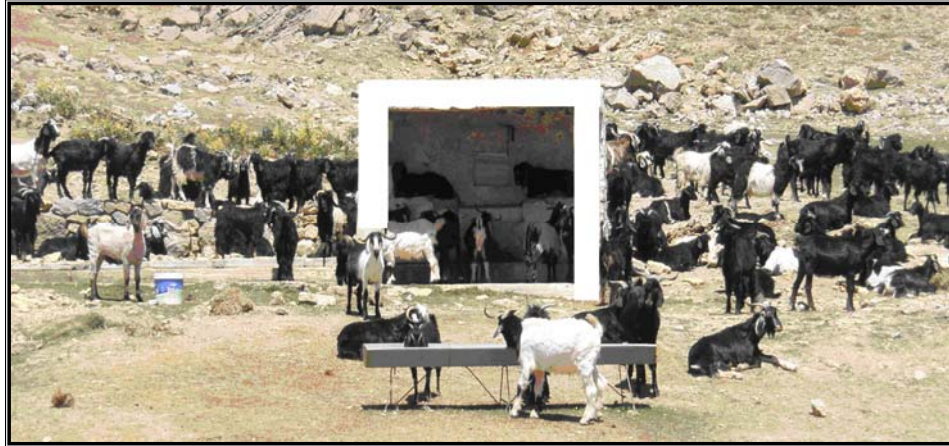

Foto 10: Yaylanın ekonomik faaliyetler arasında yer alan kıl keçisi yetiştiriciliği

Yaylada yaşayan halk bir taraftan kendi ürünlerini bu pazarlarda satarken, yayladaki kendi ihtiyaçlarını da bu pazarlardan karşılamaktadırlar (Foto 11). Barcın yaylasında ticarethane sayısı yok denecek kadar azdır. Bazı yayla yerleşimlerinde bulunan küçük bakkaliye malzemesi dışında sadece Yörük pazarında üç adet bakkal, iki adet kahvehane ve iki adet lokanta mevcuttur. Bunun dışında yayla yerleşmelerinde her han-

gi bir ticarethane yoktur. Ancak buralara çevre ilçelerden gelen satıcılar araçları ile getirdikleri mallarını (konfeksiyon, bakkaliye, hırdavat ve küçük mutfak eşyaları vb) haftanın belli günlerinde gelip yaylacılara satmaktadırlar.

Foto 11: Barcın yaylasında ticari faaliyetlerin yapıldığı Yörük Pazarı

Tarım Faaliyetleri

Tarım faaliyetleri de yaylanın değişik yerlerinde yapılmaktadır. Yaylada daha çok düzlüklerde tahıllar (çavdar, arpa ve buğday) ekilmektedir. Yayla konutlarının yakınında kurulmuş olan küçük bahçe alanlarında baklagiller (fasulye, nohut, mercimek) ve çeşitli sebzeler (domates, salatalık, patates, soğan ve biber) yetiştirilir (Foto:12). Ayrıca elma, armut, kiraz, kaysı ve üzüm başta olmak üzere meyvecilikte yayla yetiştirilmeye başlamıştır. Bu ürünlerle daha çok yaylacılar kendi ihtiyaçlarını karşıladıkları gibi çok az bir kısmını da satmaktadırlar.

Foto 12: Barcın yaylasında küçük sebze ekim alanlarına bir örnek: fasulye bahçesi

Son yıllarda ise hayvancılığın giderek azalması buraya gelen yaylacıların tarım faaliyetlerine yönelmesine neden olmuştur. Çünkü son birkaç yıldır organik tarım faali-

yetlerinin yaygınlaşması nedeniyle yaylada sebze, tahıl ve meyvecilik alanında bazı yeni tarlaların tarıma açılmaya başladığı görülmektedir. Ancak yine de bunların daha ticari anlamda geliştiği söylenemez. Bunun için buralarda gerek yaylacıların eğitilmesi gerekse yaylanın tarım potansiyelinin değerlendirilmesi gerekmektedir

Kilim Dokumacılığı

Yaylada geleneksel bir uğraş alanı da kilim ve halı dokumacılığıdır. Özellikle zili adı verilen kilim dokumacılığı en yaygın dokumacılık türüdür. Yaylalardaki eskiden dokuma yapan kişilerle yaptığımız görüşmelere göre zililerin her desen iplik ile kendi desen alanından geçirilerek dokunan bir kilim türü olduğunu belirtmişlerdir. Zili dokumaların özelliklerine göre, düz, çapraz, çerçevesi, damalı zili gibi çeşitleri vardır. Zili dokumalarında çerçevesi zili kilim, damalı zili kilim, boncuklu ala kilim, minder, buğday çuvalı, yastık, çeşitli çadır eşyası, yaygı gibi dokumalar tercih edilmektedir (Foto 13 ve Foto 14).

Yaylada dokunan kilimler evlerde yer döşemesi, duvar kaplaması ve kız çeyizliği olarak hazırlanıp kullanılırdı. Ancak zili kilim dokumacılığı, artık günümüzde büyük ölçüde terkedilmiştir. 2007 yılında yaylada sadece 17 ailede dokumacılığın yapıldığı tespit edilmiştir.

Foto13: Yaylada zili kilim dokuma tezgâhı **Foto 14:** Yaylada dokunan heybe

Arıcılık

Arıcılık da bölgedeki bir diğer ekonomik faaliyet içinde yer almaktadır. Genellikle yükseltinin ve ot çeşidinin fazla olması arıcılık için elverişli şartlar oluşturmuştur. Yaylada 28 aile arıcılıkla uğraşmaktadır. Bunların toplam 7850 arı kovanı bulunmaktadır. Bu kovanların 7760'ı fenni kovan (Foto 15), 90'ı da kara kovandır. Arılar kış aylarında daha sıcak olan güney kıyılarına taşınırken, Mayıs ayında itibaren yaylaya getirilmekte ve Eylül sonuna kadar yaylada kalmaktadır.

Arıcılıkla uğraşan aileler arılardan elde ettikleri balın bir kısmı ile kendi ihtiyaçlarını karşılamakta, geri kalanını da satmaktadırlar. Bu ballar Konya ve Mersin'de Barcın balı adıyla pazarlanmakta ve önemli ölçüde alıcı bulabilmektedir.

Foto 15: Yaylada önemli ekonomik faaliyetlerden arıcılık: fenni arı kovanları

Sonuç

Taşeli Platosu'nda, Barcın yaylası Karaman-Sarıveliler ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Barcında yaylacılığın tarihi geçmişi bulunmaktadır. Çünkü yöredeki yaylacılık Orta Asya göçebelik kültürünün bir geleneği olarak devam etmiştir. Ancak yayla eskiden göçebelik kültürü ve hayvancılık alanında önemli bir yere sahip iken, bugün bu özelliğini giderek kaybetmiştir. Bunun çeşitli sebepleri vardır. Bu sebeplerin başında 1980'li yıllardan itibaren yaylaya gelen yöre insanının sosyo ekonomik yapısında meydana gelen değişimler yaylacılık faaliyetine katılanların sayısını giderek azaltmıştır. Nitekim yaylaya gelen nüfus son 20 yıl içinde 20 binden 7500'e kadar düşmüştür. Bunda yaylanın önemli ekonomik faaliyeti olan hayvancılığın önemini kaybetmesi önemli rol oynamıştır.

Yaylada insanların kalma süreleri azalmıştır. Çünkü yaylaya gelenlerin bir kısmı Temmuz ve Ağustos aylarında kıyıda ki nem ve bunaltıcı sıcaktan kurtulmak için gelenlerden oluşturmaktadır. Bunlar sadece tatil dönemlerinde yaylada kalmakta ve eski yayla kültürünü yaşatmaya çalışmaktadırlar.

Yaylaya geliş gidiş süreleri de önemli ölçüde azalmıştır. Eskiden yayla olarak gelinen yaylaya, son 15-16 yıldır motorlu araçlarla gelinmektedir. Bu da kısa süreli de olsa yaylaya gidişleri artırmıştır. Ayrıca yaylada dokumacılık başta olmak üzere bazı faaliyetler, hayvancılığın azalması ile önemini kaybetmiştir.

Barcın yaylasında ulaşımın gelişmesi ve son yıllarda yaylanın belli kısımlarında elektriğin kullanılmaya başlaması konut yapılarında da değişimleri beraberinde getirmiştir. Eskiden daha basit olan taş duvarlı konutlar daha düzgün, korunaklı ve yer yer iki katlı konutlar halinde yapılmaya başlanmıştır. Bu değişimde yaylada yaşayan halkın sosyo ekonomik yapısındaki gelişmeler de etkili olmuştur.

Barcın yaylasında yaylacılığı geliştirmek ve göçebelik kültürünü devam ettirmek için tespit edilen öneriler şunlardır:

1- Yaylanın en önemli ekonomi faaliyeti olan hayvancılık teşvik edilmeli ve yayladaki hayvancılıkla uğraşan ailelerin desteklenerek hayvan ticaretine yönelik pazar

imkanları arttırılmalıdır. Süt toplama alanları oluşturularak hayvanlardan elde edilen süt ve süt ürünleri daha kısa sürede tüketim alanlarına ulaştırılmalıdır.

2- Yaylada ana karayolu dışında kalan yayla yerleşmelerinin yolları motorlu araçların girmesini güçleştirmektedir. Bu yolların düzenlenmesi yaylacılığı geliştirir.

3- Yaylanın birçok yerinde elektrik kullanılmamaktadır. Bunun için elektrik şebekesi yaygınlaştırılarak yayla yerleşim alanlarına elektrik verilmelidir.

4- Tarım ürünlerinin yetiştirilmesinde son yıllarda ülkemizde yaygınlaşmaya başlayan organik tarım yöntemleri yaylada da teşvik edilmelidir. Bu nedenle hayvancılık, tarım ürünleri, meyvecilik, arıcılık faaliyetlerinin organik tarım yöntemi ile üretilmesi için gerekli eğitim ve destekler verilmelidir.

5- Yaylada dokumacılık başta olmak üzere yaylacıların ürettikleri el sanatları teşvik edilmeli ve bu ürünleri pazarlamak için şenlik ve panayırklar düzenlenmelidir.

6- Alanya ve Gazipaşa gibi turistik ilçelerimizden yaylaya gelen yollar daha elverişli hale getirilerek yaylanın turizme açılması için turistik altyapı (konaklama, lokanta gibi) düzenlenmelidir.

7- Barcın yaylasına çok sayıda ilçeden gelen yaylacılar arasında çeşitli arazi problemleri de bulunmaktadır. Bunlar kısa sürede çözüme kavuşturularak yaylanın hukuki statüsü yeniden belirlenmelidir.

Kaynakça

- ALAGÖZ, C.A. 1993. "Türkiye'de Yaylacılık Araştırmaları". *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* 2: 1-51. Ankara.
- BEKDEMİR, Ü. ve ÖZDEMİR, Ü., 2002. Doğu Karadeniz Bölümünde Gelişmekte Olan Yayla Turizm Merkezlerine Örnek: Bektaş Yaylası. *Doğu Coğrafya Dergisi* 7: 7-36. Konya.
- CAFEROĞLU, A. 1968. Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü. İstanbul.
- ÇETİN, B., 2006. Kefe Yaylasında (Serinhisar-Denizli) Fonksiyon Değişikliğiyle Ortaya Çıkan Rekreatif Faaliyetler. *Doğu Coğrafya Dergisi* 15: 175-199. Konya.
- DOĞANAY, H., Türkiye Beşeri Coğrafya, *MEB Yayınları No: 2928.*, İstanbul.
- GÜNER, İ. ve ERTÜRK, M., 2005. Fethiye'de Yaylalar ve Yaylacılık, *Doğu Coğrafya Dergisi* 14: 141-179. Konya.
- KOCA, N., 2001. Türkiye'nin En Büyük Geçici Yerleşmesi: Zorkun Yaylası, *Doğu Coğrafya Dergisi* 6: 75-102. Konya.
- KÖSE, A., 1997., Marda Dağı Kuzey Yamaçlarında Yaylacılık, *Doğu Coğrafya Dergisi* 2: 227-250. Konya.
- SARAÇOĞLU, H., 1989, Akdeniz Bölgesi, *MEB Öğretmen Kitapları Dizisi*, 175. İstanbul.
- TIRAŞ, M., 2001., Zorkun Yaylası. *Türk Coğrafya Dergisi* 36: 161-170. İstanbul.

ZAMAN, M. 2001., Yayla Turizm Merkezlerine Bir Örnek: Hıdırnebi Yayla Kent 1, *Doğu Coğrafya Dergisi* 6: 215-236. Konya.

ZAMAN, M., ŞAHİN, İ.F. ve BAYRAM, N., 2007. Doğu Karadeniz’de Alternatif Turizm Merkezi: Kümbet Yaylası. *Doğu Coğrafya Dergisi* 17: 33-65. Konya.